

Инклюзивті білім беру аясында мұғалімнің мәдени құзыреттілігі: тәжірибе мен даму жолдары

ЖАРИЯЛАНДЫ
20.05.2025

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/179552/>

Ермахан Лашын Аңсарқызы

Аннотация

Бұл мақалада инклюзивті білім беру жағдайында мұғалімнің мәдени құзыреттілігін дамытудың маңыздылығы қарастырылады. Бүгінгі таңда әртүрлі этникалық, тілдік, діни және әлеуметтік топтардан шыққан оқушылар бір сыныпта білім алуда. Мұғалімнің бұл ортада тиімді жұмыс атқаруы үшін мәдени әртүрлілікті түсініп, әрбір баланың ерекшелігін ескере отырып, әділ әрі сапалы білім беруі қажет. Мақалада мәдени құзыреттіліктің негізгі компоненттері, инклюзивті ортада туындайтын кәсіби қиындықтар, сондай-ақ педагогтің бұл бағыттағы дамуы мен тәжірибесін жетілдіру жолдары қарастырылды.

Түйін сөздер

инклюзивті білім, мәдени құзыреттілік, мұғалім, білім сапасы, кәсіби даму, этномәдени әртүрлілік, толеранттылық.

Кіріспе

Қазіргі әлемде жаһандану мен көші-қон үдерістерінің белсенділігі білім беру жүйесінде этномәдени әртүрлілікке бейімделуді қажет етеді. Қазақстандағы білім беру саясаты «Бәріне арналған білім» қағидасын ұстана отырып, әрбір баланың сапалы білім алуына тең мүмкіндік беруді мақсат етеді. Осы мақсатқа жету жолында инклюзивті білім беру жүйесі кеңінен қолданыс табуда. Алайда инклюзивті ортада мәдени құзыреттілігі жоғары маманның қажеттілігі артып келеді. Мәдени құзыретті мұғалім – түрлі мәдени, этникалық және әлеуметтік топ өкілдерімен тиімді жұмыс істей алатын кәсіби тұлға. Сондықтан бұл мақалада мұғалімнің мәдени құзыреттілігін дамыту жолдары мен тәжірибесі зерттеледі.

Негізгі бөлім

Мәдени құзыреттілік дегеніміз не?

Мәдени құзыреттілік – бұл мұғалімнің әртүрлі мәдениеттерді, құндылықтарды, тілдерді және дәстүрлерді түсіну, құрметтеу және соған бейімделіп жұмыс жасау қабілеті. Бұл құзыреттілік келесі компоненттерден тұрады:

- **Мәдени хабардарлық** – өз және өзге мәдениеттер туралы түсінік;
- **Мәдени білім** – түрлі мәдениеттердің ерекшеліктері мен құндылықтары туралы нақты білім;
- **Мәдени сезімталдық** – мәдени айырмашылықтарды сезіну және құрметтеу;
- **Мәдени дағдылар** – көпмәдениетті ортада сәтті қарым-қатынас құру қабілеті.

Инклюзивті ортадағы қиындықтар:

Инклюзивті білім беру жағдайында мұғалімдер мынадай кедергілермен бетпе-бет келеді:

- Тілдік және мәдени кедергілер;
- Оқушылар арасындағы мәдени қақтығыстар;
- Ата-аналармен өзара түсіністіктің болмауы;
- Әдістемелік құралдар мен оқулықтардың жеткіліксіздігі.

Мұғалімнің мәдени құзыреттілігін дамыту жолдары:

1. **Біліктілікті арттыру курстары:** Мәдениетаралық коммуникация мен инклюзивті білім беру бойынша тренингтер.
2. **Рефлексия және өзін-өзі талдау:** Өзінің мәдени көзқарасын саралау.
3. **Көпмәдениетті мазмұндағы сабақ жоспарлау:** Оқушылардың мәдени тәжірибесін оқу процесіне енгізу.
4. **Мектепішілік әдістемелік бірлестіктер:** Тәжірибе алмасу алаңдары.

Мұндай тәсілдер мұғалімге оқушылар арасындағы сенімді қарым-қатынас орнатуға, сабақтың мазмұнын байытуға және әлеуметтік әділеттілікті қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Қорытынды

Инклюзивті білім беру жағдайында мұғалімнің мәдени құзыреттілігі білім беру сапасын арттырудың шешуші факторы болып табылады. Мәдени құзыретті мұғалім әрбір оқушының даралығын мойындап, оларға тең мүмкіндік бере отырып, оқыту мен тәрбиелеу процесін тиімді ұйымдастыра алады. Мұндай құзыреттілікті дамыту үздіксіз кәсіби өсу мен өзіндік білім алуды талап етеді. Сол себепті педагогтер мен білім беру мекемелері бұл бағытқа ерекше көңіл бөліп, нақты іс-шаралар жүйесін құруы қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Оспанова Б.К. *Инклюзивті білім беру жағдайында кәсіби бейімделуге даярлау.* – Астана: Дарын, 2020.
2. Оспанбаева М.П. *Инклюзивті білім беру мазмұны және әдістемесі.* – Алматы: ҚазҰУ, 2020.
3. Жақанова М.С. *Инклюзивті білім беру педагог кәсібилігінің жаңа тұрпаты.* – Қостанай, 2024.
4. UNESCO (2017). *A Guide for Ensuring Inclusion and Equity in Education.*
5. Banks, J.A. (2007). *Multicultural Education: Issues and Perspectives.* – New York: Wiley.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.